Ενημερωτικό σημείωμα για τη διαβούλευση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Πολιτική Συνοχής στο Εθνικό και Περιφερειακό Εταιρικό Σχέδιο 2028 έως 2034

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καλεί τους φορείς να συμβάλουν στην προετοιμασία της περιφερειακής πρότασης για την Πολιτική Συνοχής 2028–2034, υποβάλλοντας συγκεκριμένες προτάσεις έργων που εξειδικεύουν τις έξι στρατηγικές επιλογές του Νοτίου Αιγαίου. Το παρόν σημείωμα παρουσιάζει το πλαίσιο σχεδιασμού, τον περιφερειακό στρατηγικό προσανατολισμό και τον τρόπο συμμετοχής μέσω κοινού ερωτηματολογίου.

1. Το ευρωπαϊκό και εθνικό πλαίσιο σχεδιασμού

Στις 16 Ιουλίου 2025 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τις προτάσεις της για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) 2028–2034, δηλαδή το πλαίσιο που καθορίζει τις προτεραιότητες και τους πόρους του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επόμενη επταετία. Όπως παρουσιάζεται στις Κατευθύνσεις της Γενικής Γραμματείας ΕΣΠΑ, το προτεινόμενο πλαίσιο συγκεντρώνει χρηματοδοτικά μέσα και ενισχύει τη σύνδεση του προγραμματισμού με συγκεκριμένα επιτεύγματα και επαληθεύσιμη πρόοδο. [1]

Το Εθνικό & Περιφερειακό Εταιρικό Σχέδιο (ΕΠΕΣ) προβλέπεται ως ενιαίο πλαίσιο προγραμματισμού σε επίπεδο χώρας, το οποίο συντονίζει διαφορετικές πολιτικές και χρηματοδοτικά μέσα του **Πυλώνα Ι.**

Η παρούσα διαβούλευση αφορά ειδικά την Πολιτική Συνοχής: τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, την παραγωγική ανάπτυξη, την απασχόληση, την εκπαίδευση, τις δεξιότητες και την κοινωνική ένταξη. Οι σχέσεις με την αγροτική και αλιευτική πολιτική και με άλλα ευρωπαϊκά ή εθνικά εργαλεία εξετάζονται ως συμπληρωματικότητα και συνέργεια.

Σύμφωνα με τις Κατευθύνσεις της Γενικής Γραμματείας ΕΣΠΑ, το ΕΠΕΣ οργανώνεται σε Κεφάλαια, τα οποία μπορούν να αφορούν τομέα πολιτικής, αναπτυξιακή πρόκληση, γεωγραφική περιοχή ή συνδυασμό τους. Κάθε Κεφάλαιο περιλαμβάνει Μέτρα και κάθε Μέτρο μία ή περισσότερες δραστηριότητες. Οι προτάσεις που συλλέγονται στην παρούσα φάση αποτελούν τη βάση για τη μεταγενέστερη εξειδίκευση της περιφερειακής πρότασης στο πλαίσιο του ΕΠΕΣ 2028-2034.

Το κανονιστικό πλαίσιο της περιόδου 2028-2034 παραμένει υπό διαμόρφωση. Οι προβλέψεις που παρουσιάζονται εδώ αποτελούν τη βάση προετοιμασίας των προτάσεων και θα προσαρμοστούν μετά την οριστικοποίησή του. Η παρούσα διαδικασία στηρίζεται στις κατευθύνσεις της ΓΓ ΕΣΠΑ για το σχεδιασμό της Πολιτικής Συνοχής στο Εθνικό & Περιφερειακό Εταιρικό Σχέδιο 2028-2034. [1]

2. Ο περιφερειακός στρατηγικός προσανατολισμός

Κύρια χαρακτηριστικά της Περιφέρειας αποτελούν η πολυδιάσπαση και η ασυνέχεια του γεωγραφικού χώρου και οι προκλήσεις που συνδέονται με την εδαφική και ψηφιακή συνδεσιμότητα, οι έντονες ενδοπεριφερειακές χωρικές ανισότητες, οι υψηλής αξίας πολιτισμικοί, περιβαλλοντικοί και τουριστικοί πόροι και το υψηλό δυναμικό προσέλκυσης λειτουργιών τουριστικών δραστηριοτήτων υπερεθνικής κλίμακας.

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας επιδιώκει την παραγωγική διαφοροποίηση, την αύξηση της τοπικά παραγόμενης προστιθέμενης αξίας, την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της προσβασιμότητας των υποδομών και υπηρεσιών σε όλα τα νησιά, τη δημιουργία σταθερότερων και ποιοτικότερων ευκαιριών απασχόλησης και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, διαμορφώνοντας ευνοϊκότερες συνθήκες για τη συγκράτηση του μόνιμου πληθυσμού. Στο πλαίσιο αυτό, οι έξι Στρατηγικές Επιλογές (ΣΕ) συγκροτούν ένα συνεκτικό και συμπληρωματικό πλαίσιο παρεμβάσεων, με κοινό προσανατολισμό την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και τη βιώσιμη ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου: [2]

☑ ΣΕ1. Παραγωγική διαφοροποίηση, καινοτομία και τουρισμός υψηλής προστιθέμενης αξίας

Η πρώτη στρατηγική επιλογή επιδιώκει τον μετασχηματισμό της παραγωγικής βάσης, με ενίσχυση παραγωγικότητας, καινοτομίας, εξωστρέφειας και διαφοροποίησης. Η τουριστική ζήτηση αξιοποιείται για την ανάπτυξη τοπικών αλυσίδων αξίας και δραστηριοτήτων πέρα από την τουριστική περίοδο, ώστε μεγαλύτερο μέρος της παραγόμενης αξίας να παραμένει στα νησιά. Προτεραιότητες αποτελούν η εφαρμοσμένη έρευνα και πρόσβαση σε ερευνητικές υποδομές και υπηρεσίες καινοτομίας, η καινοτομία, ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια των επιχειρήσεων, η πράσινη και ψηφιακή αναβάθμιση των ΜΜΕ και η ωρίμανση των διαδικασιών ανάπτυξης οργανωμένων χώρων υποδοχής οικονομικών δραστηριοτήτων εφοδιαστικής αλυσίδας.

Έμφαση δίνεται στο σχεδιασμό παρεμβάσεων στις οικονομικές δραστηριότητες των τομέων περιφερειακής εξειδίκευσης, με την αξιοποίηση πρωτοβουλιών που συνδέουν τον τουρισμό εμπειρίας και τον πολιτισμό, την αγροδιατροφή, την αλιεία–υδατοκαλλιέργεια και τις ΑΠΕ με ψηφιακές και πράσινες εφαρμογές.

☑ ΣΕ2. Βιώσιμη διαχείριση υδάτων και ανθεκτικότητα των νησιών σε κρίσεις και στην κλιματική αλλαγή

Η δεύτερη στρατηγική επιλογή αφορά την επάρκεια και την ποιότητα του νερού, την προστασία των οικοσυστημάτων και την ανθεκτικότητα σε κρίσεις και στην κλιματική αλλαγή. Η διαχείριση της εποχικής ζήτησης συνδυάζεται με τη συνέχεια λειτουργίας κρίσιμων υποδομών και υπηρεσιών, ως βασική προϋπόθεση μόνιμης κατοίκησης, ποιότητας ζωής και μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της περιφερειακής οικονομίας.

Επιδιώκεται η διασφάλιση της επάρκειας και της ποιότητας του νερού, η αποδοτική χρήση των φυσικών πόρων και η ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε κλιματικούς κινδύνους. Προτεραιότητες αποτελούν η μείωση απωλειών στα δίκτυα, η αξιόπιστη μέτρηση, η εξοικονόμηση, η προστασία υδροφορέων και η αναβάθμιση υποδομών διαχείρισης λυμάτων και ασφαλούς επαναχρησιμοποίησης. Συμπληρωματικές λύσεις τροφοδοσίας, συμπεριλαμβανομένης της αφαλάτωσης όπου απαιτείται, αξιολογούνται βάσει εποχικού υδατικού ισοζυγίου, κόστους κύκλου ζωής, ενεργειακών απαιτήσεων και προστασίας των αποδεκτών.

Παράλληλα, προωθούνται η αντιπλημμυρική και αντιπυρική προστασία, η αποκατάσταση υγροτόπων και παράκτιων οικοσυστημάτων και η έγκαιρη προειδοποίηση. Η θωράκιση κρίσιμων εγκαταστάσεων συνδυάζεται με σχέδια εφεδρείας, συντήρησης και επιχειρησιακής ετοιμότητας, κοινή τεχνική υποστήριξη μικρών παρόχων και συμπληρωματικότητα προς τα εθνικά προγράμματα πολιτικής προστασίας.

☑ ΣΕ3. Καθαρή ενέργεια και κυκλική διαχείριση των νησιωτικών πόρων

Η τρίτη στρατηγική επιλογή αποσκοπεί στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και του ενεργειακού και περιβαλλοντικού αποτυπώματος των κτιριακών και λοιπών υποδομών της Περιφέρειας, καθώς και στην προώθηση της κυκλικής διαχείρισης των πόρων της. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται η αποδοτικότερη χρήση των πόρων, η ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης, η ανάκτηση υλικών και η ολοκλήρωση και αναβάθμιση των αναγκαίων περιβαλλοντικών υποδομών.

Στον τομέα της ενέργειας, προτεραιότητες αποτελούν η αξιοποίηση του δυναμικού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), η ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών, δημόσιων κτιρίων, επιχειρήσεων και κοινωφελών εγκαταστάσεων, καθώς και η στοχευμένη στήριξη των ενεργειακά ευάλωτων νοικοκυριών. Παράλληλα, προωθούνται η τοπική παραγωγή καθαρής ενέργειας και η ανάπτυξη συστημάτων αυτοκατανάλωσης, αποθήκευσης και διαχείρισης της ενεργειακής ζήτησης, με συνεκτίμηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε νησιού, των δυνατοτήτων των ηλεκτρικών δικτύων και των απαιτήσεων προστασίας του τοπίου και των οικοσυστημάτων.

Στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων, έμφαση δίνεται στην πρόληψη και τη μείωση της παραγωγής τους, στη διαλογή στην πηγή, στη χωριστή συλλογή, στην επαναχρησιμοποίηση και στην ανακύκλωση. Παράλληλα, προωθείται η ολοκλήρωση και αναβάθμιση των αναγκαίων υποδομών διαχείρισης και επεξεργασίας αποβλήτων, καθώς και η ασφαλής διαχείριση των υπολειμμάτων που προκύπτουν από την επεξεργασία τους. Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για την αποτελεσματική οργάνωση της αλυσίδας συλλογής, μεταφοράς και επεξεργασίας, την αντιμετώπιση των αυξημένων εποχικών αναγκών και τη διασφάλιση της λειτουργικής και οικονομικής βιωσιμότητας των σχετικών υποδομών και υπηρεσιών.

☑ ΣΕ4. Ποιοτική εκπαίδευση, ενίσχυση δεξιοτήτων και απασχόληση

Η τέταρτη στρατηγική επιλογή αποσκοπεί στη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης του πληθυσμού της Περιφέρειας σε ποιοτική εκπαίδευση και ευκαιρίες διά βίου μάθησης, στην ανάπτυξη και αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και στη διεύρυνση των ευκαιριών σταθερής και ποιοτικής απασχόλησης. Προτεραιότητες αποτελούν η αναβάθμιση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού, η ενίσχυση της ψηφιακής μάθησης, η διασφάλιση της προσβασιμότητας και η υποστήριξη ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Οι παρεμβάσεις κατάρτισης και επανειδίκευσης προσανατολίζονται στις πραγματικές ανάγκες της περιφερειακής οικονομίας και της αγοράς εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των επιχειρήσεων, τις αναπτυξιακές προοπτικές και τις προγραμματιζόμενες επενδύσεις. Παράλληλα, προωθούνται εξατομικευμένες δράσεις συμβουλευτικής, εκπαίδευσης, κατάρτισης και απόκτησης εργασιακής εμπειρίας, με έμφαση στους νέους, τις γυναίκες, τους εποχικά και μακροχρόνια ανέργους και τις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, καθώς και στην αντιμετώπιση εμποδίων πρόσβασης στην απασχόληση, όπως οι δυσκολίες μετακίνησης και οι υποχρεώσεις φροντίδας. Ενισχύεται επίσης η ανάπτυξη βιώσιμων επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας.

Βασική επιδίωξη είναι η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, η διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης καθ’ όλη τη διάρκεια του έτους, η μείωση της εποχικότητας της εργασίας και η δημιουργία συνθηκών που ευνοούν την προσέλκυση και τη διατήρηση ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού στα νησιά.

☑ ΣΕ5. Ισότιμη πρόσβαση σε υγεία, κοινωνική φροντίδα και προσιτή κατοικία

Η πέμπτη στρατηγική επιλογή αποσκοπεί στη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης του πληθυσμού της Περιφέρειας σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας, κοινωνικής φροντίδας και προστασίας, καθώς και στη βελτίωση της πρόσβασης σε κατάλληλη και οικονομικά προσιτή κατοικία. Προτεραιότητα αποτελεί η αναβάθμιση των υποδομών και του εξοπλισμού των μονάδων υγείας, σε συνδυασμό με την ενίσχυση της στελέχωσής τους, την ανάπτυξη κινητών μονάδων και υπηρεσιών τηλεϊατρικής και τη βελτίωση των διαδικασιών διακομιδής και παραπομπής των ασθενών. Παράλληλα, προωθείται η ανάπτυξη υπηρεσιών μακροχρόνιας και ανακουφιστικής φροντίδας, με έμφαση στην κοινοτική και κατ' οίκον υποστήριξη, την ανεξάρτητη διαβίωση και τη διασφάλιση της συνεχούς παροχής υπηρεσιών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, έμφαση δίνεται στην προστασία των παιδιών και των εφήβων, στην προαγωγή της ψυχικής υγείας, στην πρόληψη και αντιμετώπιση των εξαρτήσεων, της παιδικής φτώχειας, της έμφυλης βίας και της αστεγίας, καθώς και στην ενίσχυση των υπηρεσιών υποστήριξης ηλικιωμένων, ατόμων με αναπηρία και ευάλωτων νοικοκυριών.

Στον τομέα της κατοικίας, προωθούνται παρεμβάσεις για την αύξηση της διαθεσιμότητας κατάλληλης και οικονομικά προσιτής στέγασης, με αξιοποίηση του υφιστάμενου οικιστικού αποθέματος και εφαρμογή σαφών κοινωνικών κριτηρίων και όρων διάθεσης και διαχείρισης. Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για τις στεγαστικές ανάγκες των μόνιμων κατοίκων, των φοιτητών και του προσωπικού κρίσιμων δημόσιων υπηρεσιών, οι οποίες επιτείνονται από τις πιέσεις της τουριστικής δραστηριότητας στην αγορά κατοικίας.

☑ ΣΕ6. Συνδεσιμότητα και ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη των νησιών

Η έκτη στρατηγική επιλογή αποσκοπεί στη μείωση των περιορισμών που απορρέουν από τη γεωγραφική ασυνέχεια και τη νησιωτικότητα, στη βελτίωση της συνδεσιμότητας και της προσβασιμότητας και στη δημιουργία συνθηκών που επιτρέπουν στους κατοίκους να παραμένουν και να δραστηριοποιούνται σε όλα τα νησιά.

Στον τομέα των μεταφορών, προτεραιότητα αποτελεί η ανάπτυξη και αναβάθμιση των λιμενικών και αεροπορικών υποδομών, η ενίσχυση της διασύνδεσης των νησιών με το Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), η βελτίωση της σύνδεσης των λιμένων και αερολιμένων με τα οικιστικά κέντρα και τις παραγωγικές περιοχές των νησιών, καθώς και η αναβάθμιση του οδικού δικτύου με έμφαση στην οδική ασφάλεια.

Παράλληλα, προωθούνται ολοκληρωμένες χωρικές παρεμβάσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των μικρών νησιών και των νησιωτικών συμπλεγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά και ανάγκες, καθώς και στην αναβάθμιση των κύριων οικιστικών κέντρων της Περιφέρειας, με στόχο τη βελτίωση της λειτουργικότητας, της προσβασιμότητας και της ποιότητας ζωής.

Συνολικά, οι παρεμβάσεις της έκτης Στρατηγικής Επιλογής επιδιώκουν την ενίσχυση της χωρικής συνοχής, τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και τη βελτίωση της ελκυστικότητας των νησιών ως τόπων μόνιμης κατοικίας, εργασίας και επιχειρηματικής δραστηριότητας.

3. Η συμμετοχή των φορέων και η υποβολή προτάσεων

Η προετοιμασία σε περιφερειακό επίπεδο δεν έχει ως αφετηρία τα έργα/δράσεις που επιθυμούμε να χρηματοδοτήσουμε, αλλά τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών που χρειάζεται να αποκτήσει το Νότιο Αιγαίο, ώστε να καταστεί περισσότερο ανταγωνιστικό, ελκυστικό και βιώσιμο για τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους, τους κατοίκους και τους επισκέπτες του. Στη βάση αυτή προσδιορίζονται οι παρεμβάσεις που θα συμβάλουν στην επίτευξη της επιδιωκόμενης αναπτυξιακής προοπτικής.

Ο σχεδιασμός ακολουθεί μια συνεκτική πορεία: από την αναγνώριση της ανάγκης στη στρατηγική επιλογή και στην εξειδίκευση σε μέτρα και δραστηριότητες, με σαφείς στόχους, κόστος, χρονοδιάγραμμα και επαληθεύσιμα αποτελέσματα. Οι προτάσεις προσδιορίζουν τη γεωγραφική στόχευση, τους υπευθύνους υλοποίησης και λειτουργίας, τις ανάγκες στελέχωσης και συντήρησης και τη συμβατότητα χωροθέτησης και περιβαλλοντικών όρων. Η ιεράρχηση συνεκτιμά αναπτυξιακή και κοινωνική ανάγκη, χωρική ισορροπία, εφικτότητα και χρηματοδοτική συμπληρωματικότητα, χωρίς η τεχνική ωριμότητα να υποκαθιστά τη σημασία της ανάγκης.

Στο πλαίσιο αυτό, οι φορείς που συμμετέχουν στην εταιρική σχέση καλούνται να υποβάλουν προτάσεις έργων/δράσεων μέσω κοινού ερωτηματολογίου. Κάθε φορέας αξιοποιεί τις αρμοδιότητες, την τεχνογνωσία και την εμπειρία του, συγκεντρώνοντας εσωτερικά τις προτάσεις του σε συνθετική και ιεραρχημένη υποβολή.

Στην παρούσα φάση ζητείται επαρκής προσδιορισμός του προτεινόμενου έργου, εύλογη εκτίμηση κόστους και σαφής αποτύπωση της ωριμότητάς του. Δεν απαιτείται πλήρης τεχνική περιγραφή ή οριστική κοστολόγηση. Ένα στρατηγικά σημαντικό έργο χαμηλής ή μερικής ωριμότητας μπορεί να προταθεί, εφόσον έχει σαφές αντικείμενο και ρεαλιστική διαδρομή ωρίμανσης, με κρίσιμες ενέργειες, υπευθύνους και χρόνο ολοκλήρωσης.

4. Υποβολή προτάσεων και επόμενα βήματα

Καταληκτική ημερομηνία	27/11/2026
Ηλεκτρονική Διεύθυνση	notioaigaio@mou.gr
Υπεύθυνος για διευκρινίσεις	Αγγελική Παλαιολόγου, τηλέφωνο επικοινωνίας 22813 60819, ηλεκτρονική διεύθυνση agelpale@mou.gr

Υποβάλλεται ένα επεξεργάσιμο αρχείο Word ανά φορέα. Οι κοινές προτάσεις υποβάλλονται από τον επικεφαλής με αναφορά στους συνεργαζόμενους φορείς.

Προτεινόμενη ονομασία αρχείου: ΕΠΕΣ_Νότιο Αιγαιο_Φορέας_ΗΗΜΜΕΕΕΕ.docx.

Πώς αξιοποιούνται οι προτάσεις

Η ΕΥΔ θα συγκεντρώσει και θα επεξεργαστεί τις απαντήσεις, εξετάζοντας την πληρότητά τους, τη συνάφεια με τις στρατηγικές επιλογές του Νοτίου Αιγαίου, τη συνέπεια μεταξύ κόστους και διάρκειας, τον βαθμό ωριμότητας και τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Όπου χρειαστεί, θα ζητήσει συμπληρωματικά στοιχεία ή διευκρινίσεις.

Η Ομάδα Σχεδιασμού θα αξιοποιήσει τις προτάσεις της διαβούλευσης, θα τις συνθέσει και θα τις ιεραρχήσει για τη διαμόρφωση της πρότασης του Νοτίου Αιγαίου, η οποία θα πρέπει να υποβληθεί στη ΓΓ ΕΣΠΑ στις **30 Νοεμβρίου 2026**.

Η συνέχεια της διαβούλευσης

Η αρχική υποβολή προτάσεων στο πλαίσιο της παρούσας διαβούλευσης αποτελεί το πρώτο στάδιο του περιφερειακού σχεδιασμού. Η συνεργασία με τους φορείς θα συνεχιστεί για την περαιτέρω τεκμηρίωση και ωρίμανση των προτάσεων, παράλληλα με την εξειδίκευση των εθνικών και ενωσιακών κατευθύνσεων.

Η υποβολή πρότασης συνιστά συμβολή στην αρχική περιφερειακή πρόταση για το ΕΠΕΣ 2028-2034 και δεν αποτελεί έγκριση ή δέσμευση χρηματοδότησης. Οι τελικοί όροι, η κατανομή αρμοδιοτήτων και η αντιστοίχιση με χρηματοδοτικά μέσα ακολουθούν την εξέλιξη του σχεδιασμού και την οριστικοποίηση του κανονιστικού πλαισίου.

Έγγραφα αναφοράς

[1] ΓΓ ΕΣΠΑ, «Κατευθύνσεις στο πλαίσιο Διαβούλευσης για το Σχεδιασμό της Πολιτικής Συνοχής στο Εθνικό & Περιφερειακό Εταιρικό Σχέδιο 2028-2034», Σεπτέμβριος 2026

[2] Στρατηγικές επιλογές της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στο πλαίσιο του ΕΠΕΣ 2028-2034.